ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ

AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

Белгілі журналист Ы. Төребаевтың
100 жылдық мерейтойына арналған
**«ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖУРНАЛИСТИКА:
ТАРИХЫ, БҮГІНГІ КЕЛБЕТІ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ»** атты
Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

25 қараша 2016 жыл

МАТЕРИАЛЫ

Международной научно-практической конференции
**«МЕЖДУНАРОДНАЯ ЖУРНАЛИСТИКА:
ИСТОРИЯ, СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРПЕКТИВЫ»,**
посвященной 100-летию известного журналиста И. Тюребаева

25 ноября 2016 года

MATERIALS

Of International scientific and practical conference
**"INTERNATIONAL JOURNALISM: HISTORY,
MODERN CONDITION AND PROSPECTS",**
dedicate to the 100 th anniversary of the known journalists I. Turebaev

November 25, 2016

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

Белгілі журналист Ы. Төребаевтың 100 жылдық мерейтойына арналған
«ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖУРНАЛИСТИКА:
ТАРИХЫ, БҮГІНГІ КЕЛБЕТІ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ» атты
Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
25 қараша 2016 жыл

МАТЕРИАЛЫ
Международной научно-практической конференции
«МЕЖДУНАРОДНАЯ ЖУРНАЛИСТИКА:
ИСТОРИЯ, СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРПЕКТИВЫ»,
посвященной 100-летию известного журналиста И. Тюребаева
25 ноября 2016 года

MATERIALS
Of International scientific and practical conference
«INTERNATIONAL JOURNALISM: HISTORY,
MODERN CONDITION AND PROSPECTS»,
dedicate to the 100 th anniversary of the known journalists I. Turebaev
November 25, 2016

Алматы
«Қазақ университеті»
2016

Ғылыми редактор
филол.ғ.д., профессор **Н.Т. Шыңғысова**

Жауапты редактор
аға оқытушы **Д.Ө. Байғожина**
магистр **С.Б. Мақұлбекова**

«Халықаралық журналистика: тарихы, бүгінгі келбеті және болашағы» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. 25 қараша 2016 жыл. / Жауап. ред. Д.Ө. Байғожина, С.Б. Мақұлбекова. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 111 б.
ISBN 978-601-04-1967-4

Жинаққа «Халықаралық журналистика: тарихы, бүгінгі келбеті және болашағы» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары жарияланды. Бұл ғылыми еңбектер жинағына Қазақстандағы медиабілім беру, медиасауаттылық, PR және журналистік білім берудің өзекті мәселелері т.б. туралы ғылыми мақалалар енгізілді. Ғылыми жинақта жарық көрген материалдар БАҚ қызметкерлері мен ғалым-зерттеушілерге, PR-мамандарына, журналистерге, оқытушылар мен студенттерге, сондай-ақ көпшілік оқырманға арналған.

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2016

ISBN 978-601-04-1967-4

Шыңғысова Н.Т.
ЮНЕСКО, халықаралық журналистика және қоғамдық медиа кафедрасының меңгерушісі, филол.ғ.д., профессор

ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЗАҢДЫЛЫҚТАР

Білім алып, өз ісінің кәсіби білікті шебері болуға бет бұрған студент үшін педагогтың оқытудағы инновациялық әдіс-тәсілдері мен өмірлік тәжірибесі, нұсқаулары аса маңызды. Білім берудегі инновация оқытушы мен студенттің арасындағы өзара практикалық қызметті жаңа белеске көтереді.

Ғылыми-инновациялық технологиялардың дамуы, ғылым мен білімді, өндірісті тиімді ұштастырудың қажеттілігі жоғары оқу орнындағы білім беру үдерісінде оқытудың инновациялық әдістерін қолдануды талап етеді. Оқытудың дәстүрлі әдістерімен қатар, белсенді оқыту, оқытудың тұлғалық-бағыттау әдісі, мәселелік оқыту және жобалау, ғерменевтикалық, нақты оқиғаны талдау әдістері, іскери және рөлдік ойындар т.б. инновациялық әдістері бар. Олардың мақсаты – студенттің белсенділігін арттыру, жеке ойлауға, шешім қабылдауға машықтандыру, «тұлға» ретінде өзін-өзі жетілдіріп, қабілетін ашуға, оқытушымен өзін тең дәрежеде сезінуіне мүмкіндік беру болып табылады. Оқытушының да рөлі тек білім берумен шектелмейді, студенттің шығармашылық қабілетін барынша ашуға тырысады.

Қазіргі таңда қай салада болмасын, іскерлік қарым-қатынастар аса маңызды. Этикалық нормалардың негізін оқыту студенттің мәдениетті, кәсіби маман болып қалыптасуына ықпал етеді. PR-технологиялардың қолданылуындағы іскерлік байланыстардың маңызы зор. Осы орайда «Іскерлік қатынас принциптері» пәнін оқытуда білім берудің белсенді әдістері қолданылады. «Іскерлік қатынас принциптері» курсы тек қызмет бабындағы ғана емес, сонымен қатар адамгершілік мәдениетін, этикалық нормаларды, іскерлік қатынас барысындағы машықтарды да қамтиды. Курста қарым-қатынас психологиясы мен іскерлік қатынас салаларындағы жалпы теориялық және практикалық білім негіздерін құрайтын мәселелер қарастырылады. Іскерлік қарым-қатынас үдерісіндегі табысты әріптестікке бастайтын психологиялық әдіс-тәсілдердің жалпы принциптеріне баса көңіл бөлінеді. Ұжымдық және жеке ықпал ету әдістері мен құралдары көрсетіледі. Оқытудың нақты пәндік әдістері студенттердің іскерлік қарым-қатынас негіздеріне машықтануына және табысты жетекшінің имиджін қалыптастыруға көмектеседі. Жас маманды іскерлік жағдайды дұрыс таразылап, талдауға және оған тиімді ықпал етуге үйретеді. Пән барысында студенттер берілген тапсырмаларды орындай отырып, болашақ кәсіпке машықтанады. Тұлға ретіндегі шығармашылық және коммуникативтік қабілеттері оянады, мәселеге жеке көзқарасы қалыптасады, алған білімін практикада қолдануға машықтанады. Мәселелік дәріс материалды баяндау барысында шешілуге тиіс, терең ойлануды қажет ететін мәселе қоюдан басталады.

Курс барысындағы мәселелік дәрісте студенттер екі міндетті жүзеге асырады. Біріншіден, әлеуметтік жобаның жасалу кезеңдерімен танысып, нақты іс-шараларды жүзеге асыруға болатындығына көз жеткізеді, берілген жоба үлгісінде өздері де әлеуметтік жобалар жасап үйренеді. Екіншіден, дәрістегі қойылған мәселенің шешілуіне атсалысады. Дәрістің мақсаты – ақпаратпен таныстыра отырып, бірлескен қызмет арқылы студент пен оқытушының бір деңгейдегі мүдделерін тоғыстыру [1]. Мәселені тек бірлескен қызмет барысында ғана шешуге болады. Яғни, дәрістегі қойылған мәселенің шешілуі студент пен оқытушының бірлескен жемісті еңбегі. Тапсырманы бағалау критерийлеріне: кретаивті идеяның, қазақстандық мысалдардың болуы, мәселенің толық шешімін табуы, тақырыптың терең ашылуы, жобаның түпнұсқалығы, студенттің материалды таныстырудағы жоғары мәдениеті мен шешендік өнері, өзіндік ұстанымының болуы жатады. Дәріс барысында туғызылған мәселе студентті практикалық қызметке бейімдеп, кез келген мәселені кезең-кезеңімен шешу қажеттігін корсетеді, өзіндік ой қорытып, тұжырым жасауға мүмкіндік береді, құзіреттілігін қалыптастырады. Болжам жасауды, ақпарат көздерін таңдай білуді үйретеді. Студент ақпараттық кеңістікте дұрыс бағыт ұстап, мәселелерді өзі анықтап, шешіп, қызметінің нәтижелерін болжап, бағалай білуге машықтанады.

Мәселелік оқытуда әртүрлі ақпарат көздері мен құралдарды қолдану қажет. Материалды баяндамас бұрын, мәселені қойын, танымдық міндет қалыптастырамыз, кейінгі қадам дәлел-дәйектер келтіру, көзқарастарды салыстыру, студенттердің қойылған міндеттерді шешу әдістері мен мүмкіндіктерін бағалау. Дәрісте оқытушы оқу материалдарынан мәселелік оқиғаларды өзі таңдап, қарама-қайшылық тудырады. Оның пайда болу себептерін талдап, практикалық

қорытындылар жасайды. Ал мәселелік семинарда берілген курстың, тақырыптың мазмұнымен байланысты мәселелерді студенттің өзі іріктеп, таңдап алады, түсіндіреді. Семинар барысында топтық пікірталас ұйымдастырылып, мәселе талқыланады. Бұл әдіс студенттің іскерлік қатынас принциптеріне қызығушылығын оятып, осы саладағы білім деңгейін көрсетеді. Пән барысында сондай-ақ тақырыптық, бағыттаушы, жүйелі семинарлар жүргізіледі. Олардың барлығы да студенттің жеке көзқарасын қалыптастыруға, ақпаратты студенттің жете меңгеріп, практикамен ұштастыруына бағытталған.

Болашақ PR-мамандарын өзгеріске жедел бейімделетін, нарықты болжай білетін, көпшілікпен тез тіл табысып, кәсіби этиканы, тұлғааралық қарым-қатынасты тиімді орната білетіндей етіп тәрбиелеу қажет. Қоғамдық құндылықтардың өзгеруімен байланысты менеджмент этикасы да елеулі өзгерістерге ұшырады. Бүгінде тұлға және оны ашу, қажеттілікке бағытталу алдыңғы қатарға шықты.

Курста қолданылатын тұлғалық-бағыттау әдісі студенттің ұлттық-психологиялық, физиологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, тұлға ретінде қабылдап, оқытушымен тең дәрежеде сенімге негізделген ашық қарым-қатынас құру. Бұл «Іскерлік қатынас принциптері» пәнінің де мақсатына келеді. Аталған әдіс бойынша студент өзін-өзі танып, бағалап, кәсіби дамытуға тырысады. Ғалымдар бұл бағыттың қоғамды ізгілендірудің жалпыәлемдік тенденциясын жетілдіруге атсалысатындығын айтады [2].

Сабақ барысында әр студентке өздері орындаған тапсырмалары бойынша портфолио жасату тиімді. Бұл студенттердің берілген тапсырмаларды толық орындауына ықпал етеді әрі оқытушының әр студентті тапсырмалардың орындалуына қарай әділ бағалап отырғандығына көздері жетеді. Аралық бақылау кезінде портфолиодағы апта сайын орындалған тапсырмалардың деңгейі студенттің сабаққа қызығушылығын, алған білімінің нәтижесін корсетеді.

Белсенді оқытудың мақсаты – студенттердің оқу материалын толық меңгеруіне, берілген тапсырманың шешімін тауып, дәлелдеуге, студенттерді ұжымда, топта жұмыс істей білуге, өзге көзқарас, ұстанымды шыдамдылықпен тыңдай білуге, өз пікірін қалыптастыруға ықпал ету. Пәнді жүргізу барысындағы рөлдік ойындардың студенттерге әсері күшті екендігіне көз жеткізілді. Өзі ойнаған рөлдің әсерінен арыла алмай отырған студенттің шынайы, әсерлі баяндауы топтағы өзге студенттерді де еліктіріп алып кетеді. Оқиғаны өз басынан кешірген студенттің тақырыпты терең меңгерін, шешілу жолдарын ұтымды ұсынуы жиі кездеседі.

Сабақтағы дөңгелек үстел басындағы кездесу іскерлік этикетті қалыптастыруға зор үлес қосады. Бұндай кездесулерге танымал PR-мамандар шақырылады. Тақырып пен талқыланатын сұрақтар студенттермен бірлесе отырып алдын ала таңдалады. Таңдалған тақырып бойынша сөз алған дөңгелек үстел қонағы шеберлік сыныбын өткізеді. Студенттердің белсенділік танытып, пікір қосып отыруы, сұрақтар қоюы маңызды. Дөңгелек үстел тең дәрежедегі пікірлер алаңына айналуы керек. Мұндай басқосулар студенттің өз ойын іркпей ашық, дәлелді білдіруге, тыңдай білуге, тыңдата білуге, көпшілік алдында сөз сөйлеуге дағдыландырады.

Студент білімін бағалаудың жаңа формаларына жедел бейімделу үшін оқытушы мен студенттің түсіністікке негізделген бірлескен жұмысы маңызды. Студенттерге тапсырмалардың орындалуына жауапкершілік бұрынғыдан да артқандығы түсіндірілді. Бұрын 3 балмен бағаланатын СӨЖ тапсырмасы енді 7 балмен бағаланады. Олай болса оқытушы тарапынан жоспарлау, бақылау, әдістемелік жетекшілік жасау арқылы студенттің өзіндік жұмыс мүмкіндіктерін арттыру қажет. СӨЖ студенттің жауапкершілігін арттырып, мәселені өзінше шешуге мүмкіндік береді. Курстағы СӨЖ формалары әртүрлі. Реферат, эссе, мерзімді баспасөз материалдарын тауып, салыстыру, талдау, компанияның имиджін құруға бағытталған жобалар жасау т.б. СӨЖ қабылдайтын кесте студенттің материалды игеріп, тапсырманы орындауына ыңғайлы жасалған әрі СӨЖ орындауға арналған әдістемелік нұсқаулар, бағыт-бағдар алдын ала беріледі. СӨЖ болашақта дипломдық жұмыс жазуға машықтандырады. Алған білімді тереңдетеді. Танымдық қызметке қызығушылық қалыптастырады. Әрине, жеке ізденген студенттің пікірі кейде қате болуы мүмкін. Сондықтан СӨЖ қабылдау кезінде орындалған тапсырмаға топтық көзқарастың болғаны дұрыс. Кейде СӨЖ тапсырмалары 2-3 студенттен құрылған топқа беріледі. Бұл да өте тиімді, себебі СӨЖ орындау кезеңіндегі олардың әртүрлі көзқарастары мен пікірталасы ақиқатқа бастайды. Жұмыстың тиімділігі, сапасы артады.

«Іскерлік қатынас прнциптері» пәні 1 курста оқытылатындықтан, оларға СӨЖ кестесі аса қажет. Сондай-ақ, СӨЖ тапсырмаларын орындау кезеңінде оқытушы тарапынан тұрақты бақылау қажет. Кеше ғана мектеп қабырғасынан шыққан студенттің СӨЖ орындау кезінде қиындықтармен бетпе-бет келуі мүмкін, ондай жағдайда оқытушы көмекке келеді, жеке кеңес берулер жүргізіледі.

1 курс студенттеріне материалды игеру жеңіл болуы үшін «Іскерлік қатынас принциптері» пәнін оқытудың технологиясы» оқу-әдістемелік нұсқау шығарылды.

Аталған инновациялық әдістер оқу үдерісінің сапасын жақсартып, студенттерді практикалық машықтандырады.

Пайдаланылған әдебиеттер:
1. Н.Т. Шыңғысова. «Іскерлік қатынас ережелері» пәнін оқытудың технологиясы. Алматы: Қазақ университеті», 2013.
2. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения, или как интересно преподавать. Алматы, 2012. - 16 с.

Козыбаев С.К.,
д.и.н., профессор кафедры печати и электронных СМИ
Уткин П.
магистрант кафедры кафедры печати и электронных СМИ

ЖУРНАЛИСТ В ГОРЯЧИХ ТОЧКАХ МИРА

В конце XX – начале XXI веков военные конфликты, вспыхивающие в разных частях земного шара, особенно обострились. Стремительно развивающаяся наука, внедрение современных технологий привели к всеобщей глобализации мирового сообщества. Начали создаваться и активно действовать различные международные организации, объединяющие страны в зависимости от принадлежности к политическому лагерю. Не последнюю роль в таком развитии событий играет полная демократизация журналистики, информационная доступность, «свобода слова». Локальные войны в бывшей Югославии и Ираке, Афганистане, Чечне, Южной Осетии, Абхазии, Нагорном Карабахе и на Донбассе показали, что журналисты на сегодняшний день являются не сторонними наблюдателями, а самыми непосредственными участниками боевых действий.

Против шальной пули, взрывного устройства, подложенного в салон автомобиля, против похищения людей бороться сложно. Журналисты могут стать жертвами подобных ситуаций, как и другие граждане. Однако есть еще и специфика профессии, вследствие которой подобные риски для журналистов оказываются наиболее вероятны. Тем более высока вероятность разного рода рисков и угроз оказывается для журналистов, работающих в зонах социальных и военных конфликтов, в так называемых «горячих точках».

Помимо преодоления общих угроз безопасности, необходимости остаться живым и здоровым, перед журналистом стоит и другая задача: невзирая на все препятствия, выполнить свою работу. Некоторые представители нашей профессии убеждены, что научиться правилам безопасности при работе в зоне конфликта невозможно, кто-то из коллег считает, что верное решение всегда приходит чаще всего интуитивно, требуются большой жизненный опыт и природный инстинкт, тренировки и учеба бесполезны.

Жизни вообще и в экстремальных ситуациях в частности действительно не бывает абсолютно схожих обстоятельств, умение найти единственно верное решение в любом затруднительном положении - талант индивидуальный. Однако, на протяжении многих лет журналистами, работающими в «горячих точках», накоплен и определенный опыт, некоторые составляющие которого могут быть полезны для тех наших коллег, кто еще только собирается работать в опасных для жизни условиях. Всего многообразия возможных ситуаций нельзя охватить никакими рекомендациями. Уменьшить степень риска – можно.

Впервые положение журналиста на войне было определено Гаагской конвенцией 1907 года «О законах и обычаях сухопутной войны». В ст. 13 приложения к конвенции говорилось: «Лица, сопровождающие армию, но не принадлежащие собственно к ее составу, как-то: газетные корреспонденты и репортеры, маркитанты, поставщики, в том случае, когда будут захвачены неприятелем и когда последний сочтет полезным задержать их, пользуются правами военнопленных, если только имеют удостоверение от военной власти той армии, которую они сопровождали».

В Женевской конвенции от 27 июля 1929 г. «Об обращении с военнопленными» говорится примерно то же - журналисты имеют право в случае попадания в плен на то же обращение, что и

МАЗМҰНЫ

Шыңғысова Н.Т. Оқыту үдерісіндегі инновациялық заңдылықтар 3
Козыбаев С.К., Уткин П. Журналист в горячих точках мира 5
Ахметова Л.С. Новые медиа и медиаобразование..... 11
Барлыбаева С.Х. Глобализация и конвергенция массовой коммуникации..... 14
Дудинова Е.И., Мухамадиева Л.И. Методика организации самостоятельной работы студентов на факультете журналистики: аспекты подготовки журналистов-международников..... 18
Рожков А.В. Противоречия новой медиареальности..... 20
Аргынбаева М.Х., Абдраш А. СМИ о БРИКС, Китае и Казахстане..... 22
Tlepbergenova A.A. Experience and intellectual property protection technologies..... 26
Gubasheva D.T., Argynbaeva M.K. The image of Islam and its components..... 28
Abzhanov K. A combination of theory and practice skills during the lecture..... 29
Негизбаева М.О. Молодежная политика - движущая сила Казахстанского Пути..... 30
Niyzgulova A.A., Ibragimov N. Journalistic education in Kazakhstan..... 34
Саудабекова Э.К. Проблема знака и символа в справочной литературе..... 37
Молдабеков А.А. Инфографики в современной системе коммуникации..... 42
Негизбаева М.О., Теміртайқызы А. Қазақстан жолы: еліміздің саяси сәулетінің PR-ы..... 44
Orazbekova Z.S. From the history of foundations and development of science fiction..... 46
Иманалиев Ж.О. ҚР нарығында PR-технологияларды қолдану ерекшеліктері..... 49
Mukanova G.K., Nurzhanova Sh.S. Etnogeo cultural identity in Central Asia: tradition and modern trends of media education..... 51
Ложникова О.П. Особенности подготовки ведущих для работы на радио и телевидении: отечественный и международный опыт..... 53
Нұржанова Ш.С., Садуақасов А.А., Тюменбаев А. Жоғары оқу орындарындағы қашықтықтан оқытудың оқу-әдістемелік мәселелері..... 57
Шаймаран М., Қалым Ж. Діни тақырыпта жазатын журналистерді даярлау және білім беру проблемалары..... 59
Baygozhyna D.O., Kalym Zh. Almaty appearance of PR agencies, Stages of formation..... 62
Zhurtbay N.T., Zhumabayeva A.K., Mamyrova K.S. Freedom of the Press: Media law in European Countries..... 67
Мухамедиева Н.Б. Мемлекеттік дағдарыс жағдайындағы проблемаларды шешудегі қоғаммен байланыстың рөлі..... 69
Дауренбекова А.А. Бұқаралық ақпарат құралдарының қызметін реттейтін халықаралық стандарттар..... 71
Kutpanbayeva Zh.B. Communication strategies and technologies in the media..... 73
Мұхамеджанов Д. Теле-радио мамандарына жүйелі білім бағдарламасы қажет..... 77
Nursaly A. PR in education..... 80
Жумадилова Б. Ұлттық теңге – ұлт мақтанышы..... 82
Әлімбекова С.Қ., Мысаева Қ.Н. Журналистика оңай мамандық емес..... 84
Алимжанова А.Б. Мультимедиалық журналистиканың генезисі мен спецификасы..... 86
Қойгелдиева З.Ж., Қайнышева М. SMM (Social Media marketing) / Әлеуметтік медиа маркетинг және SMM маманның сауаттылығы..... 90
Маханбетжанова А.С. Контекстная реклама в электронных изданиях..... 92
Жабаева Ш.Х. Русскоязычное зарубежное телерадиовещание..... 97
Байзулина А. Роль СМК в развитии Евразийской интеграции 99
Лейман Е. Особенности контента рейтинговых казахстанских телеканалов.....102
Мукашева М.Т. Человек труда в произведениях Акселеу Сейдимбека.....105
Қосанова А.Ш. Жоғалған жәдігерлеріміз қайта оралды 108

Ғылыми басылым

Белгілі журналист Ы. Төребаевтың 100 жылдық мерейтойына арналған
«ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖУРНАЛИСТИКА:
ТАРИХЫ, БҮГІНГІ КЕЛБЕТІ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ» атты
Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
25 қараша 2016 жыл

ИБ № 10223
Басуға 30.12.2016 жылы қол қойылды. Формат 60х84 $^{1}/_{8}$.
Көлемі 9,25 б. т. Тапсырыс № 32. Таралымы 50 дана.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.
«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.